

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ЗОЛОТАРЬОВА Галина Миколаївна

УДК 378.147.091.3(430)(093)(045)

**ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ У НІМЕЧЧИНІ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дрогобич – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Комунальному закладі «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
СТЕПАНЕЦЬ Іван Олексійович,
Комунальний заклад «Харківська
гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
проректор з науково-педагогічної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ЧЕПІЛЬ Марія Миронівна,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
кафедра загальної педагогіки
та дошкільної освіти, завідувач;

кандидат педагогічних наук, доцент
МИСЬКІВ Ірина Сергіївна,
Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра іноземних мов, доцент.

Захист дисертації відбудеться 30 травня 2017 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 36.053.01 у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка за адресою: 82100, м. Дрогобич, вул. І.Франка, 24, к. 20.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (82100, м. Дрогобич, вул. Лесі Українки, 2).

Автореферат розісланий «28» квітня 2017 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Т.І. Пантюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. У сучасних соціокультурних та економічних умовах інноваційність є однією з домінантних тенденцій прогресу людства взагалі і модернізації сфери освіти зокрема, про що засвідчує практика більшості розвинутих держав. Проблема інноваційності у підготовці майбутніх педагогів активізувалася під впливом становлення нової освітньої парадигми, що реалізується на засадах формування творчого потенціалу і активної життєдіяльності людини у постійно змінюваних соціально-економічних умовах, забезпечення її спрямованості на самовизначення, стимулювання готовності до сприйняття й ефективного розв'язання актуальних педагогічних завдань у майбутній професійній діяльності.

У таких умовах вивчення позитивного педагогічного досвіду щодо модернізації систем педагогічної освіти розвинутих країн на засадах інноваційності та технологічності набуває особливого значення, дає змогу виявити у ньому те корисне, що може сприяти вдосконаленню вітчизняної системи педагогічної освіти на сучасному етапі.

Актуальність дослідження визначається також фактом приєднання України до Болонського процесу, що вимагає докорінної модернізації системи вищої освіти на рівні, який би уможливив здійснення вітчизняними вищими навчальними закладами підготовки висококваліфікованого компетентнісного фахівця, затребуваного національним та європейським ринком освітніх послуг.

Перехід від реалізації окремих педагогічних функцій до їхньої системи, від типових освітніх технологій до інноваційних, творчих, особистісно орієнтованих перетворює суперпозицію викладача та субординаційну позицію студентів на рівноправну педагогічну взаємодію, що створює більш ефективні умови для професійного й особистісного зростання останніх.

Проблеми розробки та впровадження сучасних інноваційних технологій у вищій школі є ключовими у працях Н. Абашкіної, О. Адаменко, О. Аніщенко, В. Базової, В. Безпалька, В. Боголюбова, Л. Буркової, О. Гохберга, Р. Гуріна, І. Дичківської, О. Євдокимова, Ю. Завалевського, О. Зубченко, В. Калініна, С. Карпенчук, О. Кіяшко, К. Корсак, А. Кудіна, А. Нісімчука, О. Пехоти, О. Попової, І. Прокопенка, Н. Тараджук, О. Янкович та ін.

Проблематику педагогічної інноватики розглядали чимало вчених і педагогів-дослідників, зокрема І. Богданова, В. Боголюбов, В. Бондар, В. Гузеєв, І. Зязюн, М. Кларін, Т. Назарова, А. Нісімчук, В. Паламарчук, Г. Селевко, В. Сластьонін, І. Смолюк, М. Чепіль та ін.

Питання розробки, розвитку та впровадження педагогічних технологій у педагогічну теорію і практику Німеччини збагатили дослідження таких вчених, як Дж. Вільдт (J. Wildt), А. Віндекер (A. Windecker), У. Диркс (U. Dirks), В. Хансман (W. Hansmann), Р. Дитман (R. Dittmann), Г.-Г. Ербе (H.-H. Erbe), К. Дрешзель (K. Drechsel), М. Кларк (M. Klark), Х. Лінке (H. Linke), К. Руттерс (K. Rutters) та ін.

Слід відзначити, що участь Німеччини у процесі створення європейського простору вищої освіти, під яким розуміють зближення, гармонізацію та

послідовність систем вищої освіти в Європі, розширення доступу до вищої освіти, подальше підвищення якості європейської вищої освіти, розширення мобільності студентів і викладачів, а також забезпечення успішного працевлаштування випускників вищих навчальних закладів за рахунок того, що всі академічні ступені й інші кваліфікації мають бути орієнтовані на ринок праці, значною мірою спричинила рішучі кроки у модернізації національної системи освіти.

Стосовно проблеми професійної підготовки вчителів як однієї з найактуальніших у сучасному педагогічному дискурсі Німеччини, особливий інтерес викликають праці таких провідних німецьких дослідників у галузі освіти: Г.-К. Бекман (H.-K. Beckmann), Б. Бонц (B. Bonz), Г. Гудійонс (H. Gudjons), Г. Крюгер (H. Krüger), Р. Міллер (R. Miller), Т. Раушенбах (T. Rauschenbach) та ін.

Аналіз літератури з проблеми та вивчення досвіду підготовки педагогічних кадрів у Німеччині й Україні допомогли виявити суперечності між наявністю значних змін у процесі підготовки вчителів в умовах створення європейського освітнього простору та недостатньою вивченістю цієї проблеми на тлі актуальних завдань модернізації вітчизняної системи підготовки вчителів, зокрема засобами інноваційних педагогічних технологій.

Таким чином, теоретичні надбання та позитивний досвід щодо використання новітніх педагогічних технологій у процесі підготовки висококваліфікованих учителів у Німеччині, їхня значимість для забезпечення якісної підготовки фахівців у єдиному європейському просторі вищої освіти в поєднанні зі зростаючою актуальністю цієї проблеми в Україні й зумовили вибір теми дослідження: **«Інноваційні педагогічні технології при підготовці вчителів у Німеччині».**

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося у рамках науково-дослідницької теми «Теорія та практика формування педагогічної майстерності майбутніх фахівців» кафедри педагогіки факультету психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та відповідно до плану НДР кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради при розробці теми «Удосконалення процесу викладання іноземних мов у контексті професійної підготовки студентів шляхом впровадження новітніх освітніх технологій». Тема дисертації затверджена вченою радою Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 10 від 22.10.2010 р.) й узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 29.03.2011 р.).

Мета дослідження – здійснити ретроспективний аналіз формування та розвитку ідей і практичного досвіду професійної підготовки вчителів у Німеччині шляхом реалізації інноваційних педагогічних технологій з метою визначення перспективи їх творчого застосування у системі вищої педагогічної освіти України.

Завдання дослідження:

– розкрити теоретичні засади та визначити категоріальний апарат дослідження;

– обґрунтувати етапи розвитку феномену «інноваційна педагогічна технологія» та практики технологізації процесу підготовки майбутніх учителів у Німеччині в контексті світової педагогічної історіографії;

– з'ясувати сутність основних інноваційних педагогічних технологій підготовки вчителів у Німеччині, їхню структуру та підходи до класифікації;

– узагальнити досвід підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності в Німеччині засобами інноваційних педагогічних технологій;

– окреслити перспективи використання позитивного німецького досвіду професійної підготовки майбутніх учителів засобами інноваційних педагогічних технологій в Україні.

Об'єкт дослідження – процес підготовки вчителів у системі вищої педагогічної освіти Німеччини.

Предмет дослідження – теорія і практика застосування інноваційних педагогічних технологій у підготовці вчителів у Німеччині.

Теоретичну основу дослідження становлять праці учених із таких проблем:

– *філософії освіти* (В. Андрущенко, Г. Васянович, А. Вихрущ, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Скотна, В. Скотний, О. Сухомлинська та ін.);

– *підготовки вчителів засобами інноваційних технологій у сучасному педагогічному дискурсі Німеччини* (Д. Анен, Г.-К. Бекман, Г. Белленберг, Б. Бонц, В. Ботхер, Дж. Вільдт, Л. Грюнерт, Л. Екінгер, Г. Крюгер, Д. Ленцен, Р. Міллер, Т. Раушенбах, П. Рейнхольд та ін.);

– *історії розвитку інноваційних педагогічних технологій у вищій педагогічній освіті* (І. Дичківська, О. Євдокимов, О. Кіяшко, А. Нісімчук, І. Прокопенко, Р. Бедер, Ф. Баумгард, Г. Брюгерман, М. Дакснер, Д. Філіпс, М. Чепіль, О. Янкович та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, серед яких:

– *загальнонаукові* (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, класифікація) – з метою вивчення енциклопедичної, філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення нормативних документів і досвіду, що регулюють функціонування систем педагогічної освіти у Німеччині, навчально-методичних матеріалів, що ілюструють практику підготовки вчителів із використанням інноваційних технологій;

– *історико-педагогічні* (ретроспективний, логіко-системний, хронологічно-структурний), що дають можливість проаналізувати передумови виникнення та обґрунтувати етапи впровадження інноваційних педагогічних технологій, з'ясувати їхню структуру і проаналізувати провідні принципи реалізації у підготовці майбутніх учителів;

– *порівняльно-зіставні* (методи прогностичного та інтерпретаційного аналізу) – для вивчення і порівняння досвіду вітчизняних, світових і німецьких педагогів, а також можливостей його використання в умовах освітнього процесу у вітчизняних педагогічних ВНЗ.

Джерельну базу дослідження складають фонди Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського; законодавчі акти в галузі освіти Німеччини;

педагогічна періодика Німеччини та України, зокрема публікації періодичних видань Німеччини «RoSE», «Pädagogik», «Der Pädagogische Blick», «Gemeinsam leben», «Sonderpädagogische Förderung», «Unterrichtswissenschaft», «Zeitschrift für Pädagogik» та України «Педагогіка та психологія», «Педагогіка і психологія. Вісник Національної академії педагогічних наук України», «Народна освіта», «Вища освіта України», «Наука і освіта»; наукові праці (монографії, дисертації, статті) українських та німецьких науковців; матеріали науково-практичних конференцій; фонди Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка, Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Наукової бібліотеки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди, матеріали мережі Internet.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період з XIX ст. до сьогодення.

Нижня межа визначається фактом становлення теорії управління педагогічними процесами та цілеспрямованої технологізації освітнього процесу у Німеччині, який пов'язується з іменем Й. Гербарта і його працею «Загальна педагогіка, виведена з цілей виховання» (1806). Педагог запропонував теорію ступенів навчання, а також створив технологічні карти педагогічного процесу з притаманною йому послідовністю дій та обґрунтував місце педагогічної майстерності вчителя.

Верхня межа (початок XXI ст.) визначається появою наукових робіт німецьких учених, що містять теоретичне обґрунтування феномену «педагогічна технологія», і масовою практикою впровадження новітніх технологій в освітній процес, зокрема процес фахової підготовки вчителів у Німеччині.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що

- *вперше* здійснено цілісний аналіз передумов виникнення та генези інноваційних педагогічних технологій, зокрема й у підготовці вчителів у Німеччині; з'ясовано базові концептуальні ідеї щодо визначення їхньої сутності і структури та виокремлено підходи до класифікації інноваційних педагогічних технологій у педагогічній теорії;

- з'ясовано особливості визначення сутності поняття «інноваційні педагогічні технології» в німецькій теорії і практиці;

- *схарактеризовано* домінантні принципи й узагальнено досвід упровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовку німецьких учителів;

- *обґрунтовано* етапи генези феномену «інноваційні педагогічні технології» у науковій теорії та практиці застосування інноваційних педагогічних технологій у Німеччині (*I етап* – початок XIX (1806) – перша половина XIX ст. – формування технологічного підходу до навчання і виховання; *II етап* – друга половина XIX – початок XX ст. – поширення ідей технологізації освіти, виникнення нових напрямів реформаторської педагогіки; *III етап* – середина 20-х – початок 50-х рр. XX ст. – активізація технологізації навчального процесу як чинник розвитку освітніх технологій; *IV етап* – початок 50-х – 60-ті рр. XX ст. – трансформація поняття «технологія в освіті» в поняття «технологія освіти»; *V етап* – початок 70-х рр. XX ст. – дотепер – завершення теоретичного

обґрунтування поняття «педагогічна технологія»; активне масове впровадження інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес);

- *окреслено перспективи* запровадження позитивного німецького досвіду підготовки майбутніх учителів з використання інноваційних педагогічних технологій у практику педагогічних ВНЗ України;

- *подальшого розвитку* набули питання модернізації педагогічної освіти, підвищення ефективності та рівня якості підготовки вчителів засобами інноваційних педагогічних технологій;

- *удосконалено* наукові положення щодо видів, сутнісних характеристик, компонентів структури і змісту інноваційних педагогічних технологій, окреслено підходи до їх класифікації у Німеччині та Україні.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у збагаченні вітчизняної педагогічної теорії та практики з питань професійної педагогічної освіти; узагальненні й систематизації відомостей про використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх учителів Німеччини, що можуть бути використані у практиці роботи сучасних педагогічних вищих навчальних закладів, зокрема у процесі викладання загальної та порівняльної педагогіки, історії педагогіки, окремих методик і спецкурсів; укладанні робочих навчальних програм, удосконаленні методик навчання, складанні методичних рекомендацій щодо застосування інноваційних педагогічних технологій.

Результати наукового пошуку можуть скласти окремі розділи навчальних підручників та навчально-методичних посібників, науково-методичних рекомендацій з метою підвищення якості й ефективності педагогічної освіти щодо розвитку інноваційного потенціалу майбутніх учителів.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (довідка № 0301-214 від 13.11.2015 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/ 806 від 15.10.2015 р.), Балаклійської філії Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-12/ 170 від 15.10.2015 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені І. Франка (довідка № 893 від 17.02.2017 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (довідка № 1018 від 30.05.2013 р.).

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати проведеного дослідження обговорювалися на науково-методологічних семінарах і засіданнях кафедри іноземної філології, а також доповідалися на конференціях і семінарах різного рангу:

міжнародних – науково-практична школа-конференція «Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління» (м. Харків 2010 р.); науково-практична конференція «Вища освіта в сучасному суспільстві: шляхи оновлення та засоби реформування» (м. Одеса, 2011 р.); науково-практична конференція «Педагогіка і психологія; сучасні погляди та концепти» (м. Харків,

2012 р.) науково-методична конференція «Інновації в освіті» (м. Київ, 2012 р.); науково-практична конференція «Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі» (м. Харків, 2013 р.).

всеукраїнських – науково-практична конференція «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців за соціономічним профілем» (м. Хмельницький, 2011 р.); науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку української науки на початку третього тисячоліття» (м. Переяслав-Хмельницький, 2011 р.); науково-практична конференція «Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції» (м. Харків, 2016 р.).

Публікації. Результати науково-дослідницької роботи, її основні положення та висновки відображено в 13 публікаціях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному періодичному виданні, 8 – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Загальний обсяг дисертації становить 236 сторінок (основний текст – 188 сторінок). У списку використаних джерел – 332 найменування, з них 135 – іноземними мовами). Робота містить 2 таблиці та 6 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання наукового пошуку; методи дослідження, з'ясовано хронологічні межі, схарактеризовано джерельну базу, розкрито наукову новизну й практичне значення роботи, подано інформацію про форми апробації та впровадження результатів дослідження; наведено дані про публікації автора; окреслено структуру дисертації, її обсяг.

У першому розділі – **«Теоретичні основи використання інноваційних педагогічних технологій у педагогічній освіті»** – на основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження зарубіжних та вітчизняних авторів проаналізовано ступінь наукової розробленості проблеми використання інноваційних педагогічних технологій у педагогічній освіті, виокремлено й схарактеризовано поняття педагогічної технології, окреслено відмінність у його трактуванні у німецькій, світовій та вітчизняній науково-педагогічних школах.

Узагальнення науково-педагогічної літератури вітчизняних та зарубіжних авторів дало підстави констатувати, що вченими досліджувалися різноманітні підходи до визначення сутнісної характеристики та застосування педагогічних технологій у процесі навчання і, зокрема, при підготовці фахівців у галузі освіти, однак єдності у розумінні поняття «інноваційна педагогічна технологія» не було досягнуто.

Вітчизняні дослідники характеризують педагогічну технологію як: *системний метод* (С. Гончаренко, І. Прокопенко, В. Євдокимов); *дидактичну*

систему (О. Савченко, Д. Чернілевський); *діяльність* (В. Сластьонін, М. Горчакова-Сибірська); *порядок, логічність, послідовність* (М. Кларін); *конструювання, проектування навчального процесу* (І. Богданова, В. Воронов, О. Гохберг, В. Паламарчук); *структуроване проектування* (В. Беспалько, І. Підласий); *діяльний сценарій організації навчання* (І. Смолюк).

Зарубіжними, зокрема й німецькими вченими, технологія в освіті визначається як: цілеспрямоване використання, у комплексі чи окремо, предметів, прийомів, засобів, подій чи відносин для підвищення ефективності навчального процесу (М. Вулман); цілісний процес постановки мети, постійне поновлення навчальних планів і програм, тестування альтернативних стратегій і навчальних матеріалів, оцінювання педагогічних систем (С. Сполдінг); міждисциплінарний конгломерат, що має зв'язки (відносини) фактично з усіма аспектами освіти (П. Мітчелл); продукт педагогічної діяльності (М. Вагеншайн); процес педагогічної діяльності (Х. Гаудіг); використання різноманітних технічних засобів у процесі навчання, насамперед, аудіовізуальних (Д. Клінберг, Х. Рот); система планування, здійснення й оцінювання навчального процесу (Б. Отто, І. Шеллер).

З'ясовано, що відмінність поглядів німецьких учених на сутність інноваційних педагогічних технологій полягає у тому, що трактування педагогічної технології тісно пов'язується чи навіть ототожнюється з поняттям «метод навчання», а також з усіма аспектами освіти – від фрагменту навчального заняття до структурних компонентів національної системи освіти.

Порівняльний аналіз означених підходів дав підстави для висновку про багатоаспектність проблеми, різноманітність функціонального навантаження окремих компонентів педагогічних технологій в освітньому процесі вищих педагогічних шкіл та університетів Німеччини та світу.

Аналіз численних наукових праць стосовно проблеми розробки і використання педагогічних технологій засвідчив наявність окремих підходів до визначення і характеристики сутнісного наповнення, організаційної та внутрішньокomпонентної структури, шляхів і засобів упровадження інноваційних педагогічних технологій в організаційно-педагогічну діяльність у вищій педагогічній школі розвинених європейських країн, зокрема Німеччини.

На основі аналізу наукової літератури доведено, що теоретичні основи технологічного підходу, зокрема до професійної підготовки педагогів, уперше були обґрунтовані в зарубіжній педагогічній науці, у тому числі – німецькій.

Виявлено, що в історії розвитку педагогічної теорії та практики, зокрема німецької, сформувався переконання, що завдяки досконалій організації навчання можна досягти навченості та вихованості усіх, хто навчається, а тому здійснювалися постійні спроби пошуку ефективних дидактичних способів і засобів, що могли б перетворити навчання на чіткий технологічний процес із гарантованим результатом. Тобто бажання педагогів домагатися у своїй професійній діяльності гарантованих результатів зумовило формування і розвиток нових підходів до організації, методичного забезпечення та змісту навчання і виховання, появу в педагогічній теорії терміна «технологія».

З'ясовано, що паралельно із поняттям «технологія» у науково-методичній літературі широко застосовуються такі терміни, як «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітня технологія», «технологія у навчанні», «технологія в освіті», що вказує на відсутність їхнього чіткого розмежування.

Німецька наукова спільнота, наприклад, розглядає педагогічну технологію як сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збору, опрацювання, зберігання та використання інформації в освітньому процесі.

Методи навчання німецькі вчені характеризують як фундаментальні методологічні рішення, що визначають побудову як окремого заняття, так і цілого курсу (М. Байєр, Дж. Беннак, Ф. Бухбергер, А. Давидсон, В. Допп, Ф. Фельд, М. Шміль та ін.).

У процесі дослідження на основі ретроспективного аналізу світової та, зокрема, німецької теорії і практики підготовки майбутніх учителів встановлено, що розвиток інноваційних педагогічних технологій тут пов'язують з усе ширшим використанням технічних засобів, комп'ютеризацією навчання, наданням освітньому процесу проблемного характеру, а також з організацією і поглибленням самостійної роботи студентів.

У контексті розуміння сутності педагогічної технології з огляду на праці німецьких науковців, до структури педагогічної технології слід віднести: концептуальну основу, змістову складову (цілі навчання та зміст навчального матеріалу), процесуальну складову (методи і форми роботи, засоби діагностики навчального процесу) та програмно-методичне забезпечення.

Аналіз практики впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес вищих навчальних закладів Німеччини дає підставу для висновку, що розвиток педагогічних технологій обумовлювався зміною мети, змісту, принципів навчання, трансформацією самого суспільства, що, своєю чергою, пов'язувалося з якістю підготовки вчителів.

Виявлено, що позитивним надбанням німецької педагогічної школи післявоєнного періоду стала розробка та широке використання методів частково-пошукового і дослідницького характеру, що сприяло формуванню самостійного творчого мислення, стійкої професійної мотивації майбутніх учителів.

У педагогічній освіті Східної Німеччини (1965 – 1988) набули поширення методи науково-дослідницького та проблемного навчання. Науково-технічний і соціокультурний прогрес суспільства мав значний вплив на систему підготовки майбутніх учителів у Західній Німеччині, що знайшло відображення у розробці й урізноманітненні методів (метод проектів, портфоліо, метод ментальних карт тощо) та технічних засобів навчання.

Установлено, що після об'єднання Німеччини (1990) за пріоритет було взято західнонімецьку освітню модель, за якою було уніфіковано здобутки в цій галузі обох держав – ФРН і НДР. Нового значення в умовах загальноєвропейської інтеграції набули методи підготовки майбутніх учителів, визнані у всьому світі, а саме: кейс-метод, метод моделювання, методи з інтерактивним характером дії, методи комп'ютерного, дистанційного та модульного навчання.

З'ясовано, що у німецьких вищих педагогічних школах вибір тієї чи тієї педагогічної технології зумовлений актуальним розумінням сутності цього поняття, усвідомленням необхідності цілеспрямованих інноваційних змін в освітньому процесі щодо перетворення компонентів або функціонування форм його організації, сукупності елементів чи операцій, що відбуваються у певний спосіб, та у певній послідовності яких складається сам процес чи окрема його частина. Цей процес передовсім супроводжується постійним привнесенням до системи навчання і виховання принципово нових елементів, що базуються на мотивації суб'єктів до навчання і педагогічної діяльності.

У другому розділі – **«Практика впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес підготовки вчителів у Німеччині»** – на основі аналізу навчальних планів і програм та змісту педагогічної підготовки у різних землях Німеччини висвітлено особливості впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки педагогічних кадрів у вищих педагогічних школах Німеччини.

У дисертації досліджено, що фундаментальна загальнонаукова підготовка німецьких учителів спрямована на досягнення таких цілей, як розвиток здібностей та формування умінь виявляти, критично аналізувати й оцінювати соціальні і педагогічні проблеми; засвоєння знань з основ наук, які мають пріоритетне значення у розвитку суспільства, науки; формування умінь логічно мислити, висловлювати та відстоювати свої судження; розвиток у майбутніх викладачів морально-етичних та соціальних якостей, що є важливими для становлення особистої концепції життєдіяльності молодого спеціаліста; формування у студентів потреби у неперервній освіті як основі побудови професійної кар'єри.

Таким чином, широка загальнонаукова підготовка сприяє не лише становленню світогляду майбутніх учителів, а й забезпечує додаткові можливості для вибору та зміни ними професії.

Результати порівняльного аналізу структури курсів педагогічного циклу, що пропонуються для вивчення в німецьких вищих педагогічних школах земель Рейн-Вестфалії та Рейнланд Пфальц, які є найбільш яскравими репрезентантами запровадження інноваційних педагогічних технологій, та українських ВНЗ, дають підстави для висновку, що підходи до їх побудови різні. У вищих педагогічних школах Німеччини домінують інтегровані курси, які об'єднують педагогіку і психологію, а також суспільствознавчі та загальнокультурні дисципліни, що мають яскраво виражений практико-орієнтований характер. Зазначимо, що значну кількість дисциплін студентам пропонують на вибір, ураховуючи їхні спеціалізації, рівень підготовки й інтереси.

На основі аналізу навчальних програм підготовки майбутніх учителів у Німеччині встановлено, що їхня побудова здійснюється винятково у контексті технологічності освітнього процесу. В німецьких університетах функціонує послідовна модель побудови навчальної програми, що передбачає вивчення майбутніми педагогами загальних, спеціальних, педагогічних дисциплін на першому етапі навчання (перша фаза навчання), навчальну практику та оволодіння змістом окремих предметів психолого-педагогічного циклу – на

другому, заключному етапі (друга фаза навчання – педагогічне стажування). На відміну від вищих педагогічних шкіл Німеччини, в українських вищих педагогічних навчальних закладах частіше практикується паралельна модель, тобто всі компоненти освітньої програми засвоюються упродовж усього терміну підготовки майбутніх учителів.

У дослідженні встановлено, що інноваційність розробки педагогічної технології у процесі підготовки німецьких учителів полягає у:

- попередньому свідомому проектуванні освітнього процесу з подальшою можливістю відтворення цього проекту в педагогічній практиці;
- спеціально організованому цілепокладанні, що передбачає можливість поетапного об'єктивного контролю за якістю досягнення поставлених дидактичних цілей;
- забезпеченні структурної та змістовної єдності технології навчання, тобто в неприпустимості внесення змін до одного з її компонентів без зміни інших;
- виборі оптимальних методів, форм і засобів, що продиктовані цілком певними і закономірними зв'язками всіх елементів технології навчання;
- наявності оперативного зворотного зв'язку, що дає змогу своєчасно коригувати процес навчання.

У контексті проведеного дослідження інноваційність педагогічної технології визначається не стільки конкретикою нових форм та способів організації освітнього процесу, скільки методологією, закладеною в основу тієї чи тієї технології.

Зроблені нами наукові узагальнення і висновки дають можливість поділити виокремлені інноваційні технології за ознакою масштабності перетворень на: системні (особистісно орієнтовані, нові інформаційні технології, модульно-рейтингові); модульні (технології розвитку творчості, ігрові та діалогові); локальні (проектні технології, цілепокладання та життєтворення, тренінгові).

Аналіз досвіду підготовки вчителів у Німеччині засвідчує, що застосування педагогічних технологій розглядається у контексті розробки та реалізації організаційних форм навчання, суттєвими ознаками яких є: інтерактивний характер спілкування; індивідуалізований розподіл навчально-організаційних функцій; чіткий добір і послідовність змісту навчальної роботи; достатньо вільний просторово-часовий режим. Без належної уваги до вивчення цих форм неможливо прослідкувати інноваційний розвиток навчання майбутніх учителів у Німеччині.

Інноваційна діяльність у вищих педагогічних навчальних закладах Німеччини здійснюється у таких формах: семінар («семінар-замаскована лекція», «семінар, організований у формі усних доповідей студентів», «теоретична конференція», «коментоване читання першоджерел», «семінар-прес-конференція», «семінар-розгорнута бесіда», «семінар-дискусія», «проблемно-орієнтований семінар», «дослідницький семінар», «семінар-колоквіум»), лекція, підготовка проектів, практикум, факультативне заняття, консультація.

В освітньому процесі педагогічних навчальних закладів Німеччини як інноваційні педагогічні технології активно застосовуються такі методи навчання:

інтерактивний; проектів; ігровий (ділова гра); «портфоліо»; комп'ютерного навчання; проблемного навчання; мікрОВикладання; кейс-метод; модульного навчання; дистанційного навчання.

Узагальнення досвіду німецьких вищих педагогічних шкіл та університетів засвідчує, що ефективність реалізації інноваційних методів навчання у підготовці майбутніх фахівців передбачає перехід від традиційної дидактичної системи, що характеризується «зарегламентованістю» пізнавальної діяльності студентів, до системи, що забезпечує розвиток творчого й аналітичного аспектів їхнього мислення, критичного ставлення до змісту і способів навчання, стимулювання продуктивного підходу до майбутньої практичної діяльності.

Вивчення й узагальнення теорії і практики впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес вищих педагогічних шкіл та університетів Німеччини (технології контекстного, ситуативного, продуктивного навчання, проектної, моделюючої технології тощо) на основі порівняльного аналізу з розвитком педагогічної освіти в Україні дали підстави для визначення перспектив їх використання в освітній діяльності викладачів в Україні.

Аналіз результатів дослідження з проблеми дав підставу визначити низку технологій, що, на наш погляд, є найбільш оптимальними й перспективними для практики вищої школи України загалом та підготовки майбутніх учителів зокрема. Серед інноваційних педагогічних технологій, що набули найбільшого поширення в практиці педагогічної освіти Німеччини завдяки своїй ефективності, вважаємо за доцільне виокремити:

1) особистісно орієнтовані технології (підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом його індивідуалізації та диференціації; створення атмосфери комфорту в процесі навчання; розширення простору для співробітництва між викладачами та студентами на суб'єкт-суб'єктному рівні);

2) нові інформаційні технології (сукупність методів і технічних засобів збору, систематизації, опрацювання, збереження, передачі (подання) інформації за допомогою комп'ютерів і телекомунікаційних мереж);

3) модульно-рейтингові технології (організація навчання за окремими функціональними блоками, відображеними у змісті, організаційних формах і методах із метою підвищення, передовсім зацікавленості студентів у результатах навчання та об'єктивності оцінки знань з окремих дисциплін і фаху загалом);

4) технології розвитку творчості (стимулювання у студентів інтересу до пізнавальної діяльності за допомогою завдань творчого характеру);

5) ігрові технології (імітація майбутньої педагогічної діяльності в ігровій формі, використання різних навчально-педагогічних ігор);

6) діалогові технології (розв'язання у режимі діалогу питань проблемного характеру, що є неоднозначними в науці та практиці);

7) проектні технології (розв'язання різних проблем, стимулювання інтересу студентів до самостійного здобуття певних знань, умінь і навичок);

8) технології цілепокладання та життєтворення (усвідомлення цілей учительської професії, віра у свої можливості та власний успіх, сподівання на позитивні перспективи в майбутньому);

9) тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання різних видів завдань, типових для людини з високорозвиненою мотивацією).

Науковий пошук засвідчив певну сутнісну ідентичність поняття «педагогічна технологія» у німецькій педагогічній теорії та практиці з поняттям «авторська методика навчання» у вітчизняному науковому дискурсі. Водночас з'ясовано, що, якщо поняття «методика» визначає процедуру використання комплексу методів і прийомів навчання, як правило, безвідносно до діяча, який їх застосовує, то технологія навчання передбачає більш суттєве врахування особистості викладача в усіх її різноманітних проявах, про що зазначають учені Німеччини та України.

Вивчення зазначеної проблеми переконливо доводить, що принципово нові інновації в педагогіці – явище дуже рідкісне. Як правило, педагогічні інновації – це використання педагогами, що творчо мислять і нетрадиційно діють, відомих педагогічних ідей і досвіду на новому етапі розвитку педагогічної науки та практики, в нових соціально-культурних умовах, в новій інтерпретації.

ВИСНОВКИ

Аналіз вітчизняної та зарубіжної, зокрема німецької, науково-педагогічної літератури, вивчення й узагальнення досвіду німецьких вищих навчальних закладів з підготовки майбутніх учителів у межах проведеного дослідження дає підставу зробити такі **висновки**:

1. Вивчення й узагальнення напрацювань німецьких учених-педагогів допомогли встановити відсутність загальноприйнятого підходу щодо визначення поняття «педагогічна технологія». У німецькій науково-педагогічній літературі і практиці це поняття використовується суто у технологічному сенсі, тобто, по-перше, для означення побудови освітньої діяльності на основі методично вивіrenих і педагогічно доцільних кроків і дій, що забезпечують максимально ефективну діяльність і результат; по-друге, характеристики забезпечення педагогічного процесу та його інтенсифікацію за допомогою нових технічних засобів навчання: комп'ютерів, аудіо- та відеотехнічних приладів тощо.

Таким чином, ми спостерігаємо абсолютну конкретизацію розуміння сутності й окреслення змісту педагогічної технології, що характеризує саме німецьку наукову школу. Крім того, у сучасній німецькій педагогічній літературі досить часто використовуються й інші терміни, наприклад, «підхід до навчання» або «модель навчання». Означені поняття споріднені з визначенням педагогічних технологій у вітчизняній педагогічній освіті, але розуміння перших у контексті розгляду питання сутності і застосування інноваційних педагогічних технологій в німецькій науковій теорії та практиці обмежується підходами до організації навчання, що реалізуються в конкретній (індивідуальній) ситуації, на основі загальних освітніх теорій і моделей.

Виокремлені у ході наукового пошуку базові концептуальні ідеї та підходи щодо визначення поняття «інноваційна педагогічна технологія» у

світовій та німецькій педагогічній теорії дають підстави стверджувати, що під педагогічною технологією розуміють технологічно вивірений педагогічний процес, що максимально забезпечує реалізацію об'єктивно встановлених дидактичних законів і закономірностей щодо досягнення конкретних кінцевих результатів.

Узагальнення результатів аналізу німецької класичної та сучасної педагогічної теорії дає підставу констатувати, що інноваційна педагогічна технологія – це така організація процесу навчання, яка забезпечує введення творчого (нового) наповнення до мети, змісту, підходів, методів, засобів і форм організації навчання, сприяючи, таким чином, ефективному розвитку інноваційного мислення майбутніх фахівців, їхньої здатності до інноваційної професійної діяльності на засадах творчості.

2. Виокремлено та обґрунтовано основні етапи розвитку феномену «інноваційна педагогічна технологія» та практики технологізації процесу підготовки майбутніх учителів у Німеччині в контексті аналізу світової історіографії, а саме:

I етап – початок XIX (1806) – перша половина XIX ст., що характеризується формуванням технологічного підходу до навчання і виховання. Його суть полягає у впливі на показники успішності особистості як способів взаємодії педагога і студента, так і організації педагогічної діяльності (реалізація послідовності технологічних операцій);

II етап – друга половина XIX – початок XX ст. – позначений поширенням ідей технологізації освіти, виникненням нових напрямів реформаторської педагогіки;

III етап – середина 20-х – початок 50-х рр. XX ст. Його визначальною рисою була активізація технологізації навчального процесу як чинник розвитку освітніх технологій;

IV етап – початок 50-х – 60-ті рр. XX ст., коли відбулася трансформація поняття «технологія в освіті» в поняття «технологія освіти»;

V етап – початок 70-х рр. XX ст. – дотепер – став періодом завершення теоретичного обґрунтування поняття «педагогічна технологія»; активного масового впровадження інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес.

3. Вивчення досвіду застосування інноваційних педагогічних технологій у підготовці вчителів у Німеччині доводить, що інноваційність освітньої діяльності визначається не стільки конкретною сукупністю взаємно поєднаних нових форм і методів організації освітнього процесу, скільки методичною вивіреністю їхнього використання.

Аналіз та узагальнення педагогічної теорії і практики з проблеми реалізації інноваційних педагогічних технологій дав підставу виокремити низку технологій, що використовуються у практиці підготовки викладачів у Німеччині. Це технології дистанційного навчання, діалогового/інтерактивного навчання, інформаційно-комп'ютерного навчання, модульно-рейтингового (модульно-тьюторського) навчання, проблемного навчання, проєктивні, ігрові, ситуаційні технології навчання, особистісно орієнтовані технології, кейс-

технологія навчання, що є найбільш оптимальними й перспективними у вищій педагогічній школі.

З'ясовано структуру та підходи до класифікації інноваційних педагогічних технологій щодо підготовки вчителя у Німеччині та Україні. Визначено, що структуру педагогічної технології становлять: 1) концептуальна основа; 2) змістова частина навчання, цілі навчання, зміст навчального матеріалу; 3) процесуальна частина – технологічний процес, організація навчального процесу, методи і форми навчальної діяльності, методи і форми роботи вчителів, діяльність учителя щодо управління процесом засвоєння матеріалу; 4) діагностика навчального процесу. Розроблено класифікацію педагогічних технологій за групами і видами навчання, що імплементовані у систему педагогічної освіти Німеччини та виокремлено їхні відповідні аналоги, застосовувані у педагогічній освіті України.

4. Узагальнення наукових досліджень за проблемою педагогічної інноватики у Німеччині допомагає визначити такі сутнісні якісні характеристики інноваційності сучасних педагогічних технологій: 1) випереджальний характер, сутність якого полягає в тому, щоб своєчасно підготувати людину до успішного функціонування в соціокультурних умовах, які постійно ускладнюються; 2) особистісно орієнтований характер, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктних відносинах, поширює міру свободи, індивідуальних переваг та освітніх траєкторій, утворює самоактуалізацію, саморозвиток особистості викладача й студента; 3) спрямованість на формування множинності суб'єктних картин світу, смислопошуковий діалог, структурування особистісних знань; 4) опора на сукупність інформаційно-знансєвих систем, що виконують аналітико-оцінні функції стосовно інших інформаційних систем; 5) спрямованість на організацію самостійної пізнавально-пошукової діяльності студента на основі розвитку навичок самоспостереження, самопізнання, рефлексії, самоосвіти; 6) визнання технологій як системоутворювального фактора практичного перетворення системи навчання у закладі освіти відповідно до сучасних завдань.

5. Аналіз різних видів і форм педагогічних інновацій у педагогічній освіті Німеччини, що можуть знайти місце у підготовці вчителів в Україні, дає можливість виокремити й узагальнити основні перспективи змін у педагогічній діяльності викладачів та студентів при інноваційному навчанні порівняно з традиційними, а саме: ускладнення діяльності щодо розробки навчальних курсів у зв'язку зі швидким розвитком технологічної основи навчання; необхідність проєктивних знань і вмінь для моделювання цілісних технологій навчання і виховання; посилення вимог до якості навчальних матеріалів у зв'язку з відкритістю доступу до них, контролю за ними; підвищення рівня і динаміки процесів для засвоєння інформації, що постійно розширюється; зростання ролі взаємодії суб'єктів навчання зі зміщенням центру навчального процесу від викладача до студента; поглиблення функцій викладача щодо підтримки студента, допомоги йому в організації індивідуального навчального процесу; можливість зворотного зв'язку у діяльності викладача з кожним студентом за допомогою нових комунікаційних технологій.

Практика переконує, що саме такими шляхами застосування інноваційних педагогічних технологій у сфері підготовки вчителів можуть відбуватися істотні зміни в освітньому процесі, його змісті й основних функціях. Саме ці зміни є основою для розробки нових підходів до проектування, організації та впровадження окремих інноваційних методів і педагогічних технологій підготовки вчителів.

Крім того, вибір тієї чи тієї педагогічної технології, з досвіду вищої педагогічної школи Німеччини, обумовлений сучасним розумінням сутності цього поняття, усвідомленням необхідності цілеспрямованих перетворень окремих компонентів або функціонування системи, зміни сукупності елементів чи операцій, що відбуваються відповідним чином та у певній послідовності, з яких складається педагогічний процес чи окрема його частина. Це супроводжується постійним привнесенням до системи навчання і виховання принципово нових елементів, які базуються на активізації суб'єктів педагогічної діяльності.

До перспектив використання німецького досвіду професійної підготовки майбутніх учителів засобами інноваційних педагогічних технологій в Україні відносимо: подолання багатопредметності шляхом інтеграції змісту навчальних курсів; зміщення акценту з теоретичного компонента освітнього процесу на методичний і практичний; спрямованість на формування ключових фахових компетентностей, розвиток індивідуальності й творчості майбутнього педагога.

Дослідження не висвітлює усіх аспектів проблеми. Подальшого поглибленого вивчення потребують питання методології та методики формування інноваційних педагогічних технологій для розв'язання специфічних професійних завдань у підготовці фахівців різних педагогічних спеціальностей за окремими рівнями підготовки тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНАЙШЛИ ВІДОБРАЖЕННЯ У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Золотарьова Г.М. Інноваційна педагогічна діяльність як рушійна сила розвитку науки та освіти України / Г.М. Золотарьова // Наукові записки кафедри педагогіки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Хар. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. – Х. : Вид-во ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – С. 79–86.

2. Золотарьова Г.М. Особистісно орієнтоване навчання як умова успішного розвитку та саморозвитку учня / Г.М. Золотарьова // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 6 (59). – С. 185–190.

3. Золотарьова Г.М. Розвиток технологічного підходу в педагогічній освіті Німеччини / Г.М. Золотарьова // Молодь і ринок : щомісячний науково-педагогічний журнал. – Випуск № 10 (141). – Дрогобич, 2016. – С. 146–151.

4. Золотарьова Г.М. Витоки застосування педагогічних технологій в історії розвитку педагогічної освіти Німеччини / Г.М. Золотарьова // Духовність особистості: методологія, теорія і практика : зб. наук. пр. / [редкол.: Г.П. Шевченко (голов. ред.) та ін.]. – Випуск № 5 (74). – Сєверодонецьк : вид-во СХУ ім. В. Даля, 2016. – С. 102–113.

Статті в зарубіжних періодичних виданнях

5. Золотарьова Г.М. Характеристика систем підготовки майбутніх учителів у вищій школі Німеччини в контексті її технологізації / Г.М. Золотарьова // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika. East European Conference» (29.11.2016 – 30.11.2016). – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – Str. 62–66.

Статті у матеріалах науково-практичних конференцій

6. Золотарьова Г.М. Інновації в освіті / Г.М. Золотарьова // «Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління» : матеріали 10-тої Міжнар. міждисциплінарної наук.-практ. школи-конф. (м. Харків, 4–10 листопада 2010 р.). – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – С. 195–196.

7. Золотарьова Г.М. Інноваційні педагогічні технології у сучасному освітньому просторі / Г.М. Золотарьова // «Вища освіта в сучасному суспільстві: шляхи оновлення та засоби реформування» : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 6–7 жовтня 2011 р.). – Одеса : вид. Букаєв Вадим Вікторович, 2011. – С. 36–38.

8. Золотарьова Г.М. Використання інноваційних педагогічних технологій у системах освіти Німеччини та України / Г.М. Золотарьова // «Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки фахівців за соціономічним профілем» : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 22–23 квітня 2011 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2011. – С. 146–148.

9. Золотарьова Г.М. Педагогічні технології у системі вищої професійної освіти / Г.М. Золотарьова // «Проблеми та перспективи розвитку української науки на початку третього тисячоліття» : матеріали III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Переяслав-Хмельницький, 14–16 грудня 2011 р.). – Переяслав-Хмельницький, 2011. – С. 75–76.

10. Золотарьова Г.М. Розвиток та становлення поняття «педагогічні технології» у зарубіжній науці та практиці / Г.М. Золотарьова // «Педагогіка і психологія: сучасні погляди та концепти» : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 14–15 вересня 2012 р.). – Х. : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2012. – С. 16–19.

11. Золотарьова Г.М. Основні проблеми використання інноваційних педагогічних технологій у системі вищої освіти / Г.М. Золотарьова // «Інновації в освіті» : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Київ, 16–17 жовтня 2012 р.) : тези доповідей. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – С. 144–146.

12. Золотарьова Г.М. Поняття інноваційної педагогічної технології у системах освіти України та Німеччини / Г.М. Золотарьова // «Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі»: матеріали VI Міжнар. наук.-метод. конф. (м. Харків, 21 листопада 2013 р.). – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 63–65.

13. Золотарьова Г.М. Використання та впровадження інноваційних педагогічних технологій у системи педагогічної освіти Німеччини та України / Г.М. Золотарьова // «Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції»: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2016 р.). – Х. : ФОП Петров В.В., 2016. – С. 148–150.

АНОТАЦІЯ

Золотарьова Г.М. Інноваційні педагогічні технології при підготовці вчителів у Німеччині. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Дрогобицький, державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Дрогобич, 2017.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі застосування інноваційних педагогічних технологій при підготовці вчителів у Німеччині та визначенню перспектив їх творчого використання у системі вищої педагогічної освіти України.

З'ясовано базові дефініції дослідження, суспільно-економічні та соціокультурні передумови виникнення інноваційних педагогічних технологій з підготовки вчителів у Німеччині в контексті розвитку світової педагогічної теорії та практики. Виокремлено базові концептуальні ідеї щодо визначення сутності, структурних компонентів, підходів до класифікації та означено домінантні принципи реалізації інноваційних педагогічних технологій з підготовки вчителів у Німеччині. Обґрунтовано періоди та етапи розвитку феномену «інноваційна педагогічна технологія» і практики технологізації процесу підготовки майбутніх вчителів у Німеччині.

На основі узагальнення досвіду накреслено перспективи використання позитивного німецького досвіду підготовки вчителів засобами інноваційних педагогічних технологій у вищій педагогічній освіті України.

Ключові слова: освітня технологія, педагогічна технологія, інноваційна педагогічна технологія, технологічний підхід, метод навчання, засіб навчання, форма навчання, професійна підготовка вчителя, принципи підготовки, структура, класифікація, розвиток, перспективи впровадження, Німеччина.

АННОТАЦИЯ

Золотарёва Г.Н. Инновационные педагогические технологии при подготовке учителей в Германии. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. –

Дрогобычский государственный педагогический университет имени Ивана Франко. – Дрогобыч, 2017.

Диссертационное исследование посвящено проблеме применения инновационных педагогических технологий при подготовке учителей в Германии и определению перспектив их творческого использования в системе высшего педагогического образования Украины.

Выяснены базовые дефиниции исследования, общественно-экономические и социокультурные предпосылки возникновения инновационных педагогических технологий при подготовке учителей в Германии в контексте развития мировой педагогической теории и практики. Выделены базовые концептуальные идеи относительно определения сущности, структурных компонентов, подходов к классификации и обозначены доминантные принципы реализации инновационных педагогических технологий при подготовке учителей в Германии.

Доказано, что развитие немецкой системы педагогического образования, а, следовательно, инновационных педагогических технологий, происходило путем заимствования мирового опыта и творческой его имплементации в процесс подготовки учителей с учетом национальных социально-политических, экономических и социокультурных условий.

Анализ общественных и социокультурных предпосылок возникновения и генезиса инновационных педагогических технологий при подготовке учителей позволил утверждать, что четкой классификации и общепринятого подхода к определению понятия «педагогическая технология» в современном педагогическом пространстве не существует. Выявлено, что в немецкой научно-педагогической литературе и практике это понятие используется сугубо в технологическом смысле, то есть в смысле построения образовательной деятельности на основе методически выверенных и педагогически целесообразных шагов и действий, обеспечивающих максимально эффективную деятельность и результат.

В ходе научного поиска установлено, что в немецкой научно-педагогической литературе и практике подготовки учителей современные формы и методы обучения за сущностными характеристиками соотносятся с инновационными педагогическими технологиями, известными мировой педагогической науке (форма-технология, метод-технология), а характеристики обеспечения педагогического процесса и его интенсификации обуславливаются использованием новых технических средств обучения: компьютеров, аудио - и видеотехнического оборудования и тому подобное.

В работе выделены и обоснованы основные этапы развития феномена «педагогическая технология» и практики технологизации процесса подготовки будущих учителей в Германии в контексте анализа мировой историографии, берущие начало в XIX веке, с началом формирования технологического подхода к обучению и воспитанию и заканчивая активным массовым внедрением инновационных педагогических и информационно-коммуникационных технологий в образовательный процесс современного образовательного пространства.

В диссертации показано, что инновационность в подготовке учителей в Германии определяется не конкретной совокупностью взаимосвязанных новых

форм и способов организации образовательного процесса, а методологией его построения, что и обеспечивает технологичность обучения.

Путем анализа широкой базы источников исследования в научное обращение введены новые факты, касающиеся технологизации образовательного процесса при подготовке будущих учителей.

В ходе анализа и обобщения педагогической теории и практики по проблеме реализации инновационных педагогических технологий в работе выделено ряд технологий, используемых в практике подготовки преподавателей в Германии, а именно: технологии дистанционного обучения, диалогового/интерактивного обучения, информационно-компьютерного обучения, модульно-рейтингового (модульно-тьюторского) обучение, проблемного обучения, проективные, игровые, ситуационные технологии обучения, личностно ориентированные технологии, кейс-технология обучения.

На основе исследований структуры и подходов к классификации инновационных педагогических технологий по подготовке учителя в Германии и Украине выявлены структурные компоненты технологии, а именно: концептуальная основа; содержательная часть; процессуальная часть – технологический процесс, организация учебного процесса, методы и формы учебной деятельности; диагностика учебного процесса.

Разработана классификация педагогических технологий по группам и видам обучения, которая имплементирована в систему педагогического образования Германии, и выделены их соответствующие аналоги, применяемые в педагогическом образовании Украины.

Ключевые слова: образовательная технология, педагогическая технология, инновационная педагогическая технология, технологический подход, метод обучения, средства обучения, форма обучения, профессиональная подготовка учителя, принципы подготовки, структура, классификация, развитие, перспективы внедрения, Германия.

ANNOTATION

Zolotarova G.N. Innovative educational technologies in the process of teachers' training in Germany. – The Manuscript.

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. – Drohobych, 2017.

The thesis is devoted to the problem of the innovative pedagogical technologies implementation into the training of teachers in Germany and prospects indication of their creative usage in the system of higher pedagogical education in Ukraine.

The basic definitions of this research, socio-economic and socio-cultural background of innovative pedagogical technologies of teacher training in Germany in the context of the global educational theory and practice are found out. The basic conceptual ideas of indication the nature, structural components, approaches to classification are determined and the dominant principles of the innovative pedagogical technologies' implementation into the process of teacher training in

Germany are defined. The periods and stages of the development of «innovative pedagogical technology» phenomenon and the practices of technologizing the training of future teachers in Germany are substantiated.

On the basis of experience summarizing the usage of the prospects of a positive German experience in training teachers' by means of innovative pedagogical technologies in Ukrainian higher pedagogical education are outlined.

Keywords: educational technology, pedagogical technology, innovative pedagogical technology, technologizing approach, teaching method, teaching tool, a form of education, vocational teacher training, training principles, structure, classification, development, prospects of implementation, Germany.

Підписано до друку 26.04.2017 р.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Вид. арк. 0,9. Зам. 64. Тираж 100 прим. Друк на ризографі.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка
82100 Дрогобич, вул. І. Франка, 24.